

ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์

ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ เป็นนักเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ผู้มีความสามารถสูงในการประยุกต์หลักและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจชนิดที่ปฏิบัติได้ ท่านเป็นนักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย และพยายามผลักดันให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงโดยสันติวิธี

ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ เป็นผู้ที่มีความงานทางวิชาการดีเด่นเห็นได้จากงานเขียนทั้งที่เป็นตำราบทความทางวิชาการงานวิจัยและปาฐกถาจำนวนมาก ท่านเป็นบุคคลหนึ่งที่ทำคุณประโยชน์และสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศเป็นอย่างมาก มีความซื่อสัตย์สุจริตและอุทิศตนเพื่อส่วนรวม

รองศาสตราจารย์ ดร.นริศ ชัยสูตร อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์คนปัจจุบัน (พ.ศ. 2543) กล่าวในวันพิธีรับอัฐิและตั้งอัฐิของศาสตราจารย์ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้การวาระระหว่างวันที่ 7 - 16 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ณ ตึกโดม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตอนหนึ่งว่า

“...ไม่แน่ใจว่าจะต้องใช้เวลานานเท่าไรจึงจะมีบุคคลมาเทียบเทียบท่านได้บุคคลที่ได้นำคุณถึงความ เป็นนักปราชญ์ มีความฉลาดทั้งการคิด การเขียนและการพูด แต่อ่อนน้อมถ่อมตน มีความสามารถทั้งด้านการใช้ภาษา ดนตรีและกีฬา มีความเสียสละ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักเพื่อนมนุษย์ อุทิศตนเพื่อผู้คนที่ยากไร้และสังคมที่ห่างไกลความเจริญ ซื่อสัตย์สุจริต รักความเป็นธรรม ต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม มีความอดทน เข้มแข็ง หนักแน่น มีหลักการ มีวินัย และมีจิตใจที่ดี เป็นผู้ที่รักษาความดีของตนอย่างสม่ำเสมอและยาวนาน...”

และกล่าวแสดงความรู้สึกไว้ว่า

“สิ้นแล้วคนดีที่เหลืออยู่
สิ้นแล้วผู้อุทิศตนเพื่อชนผอง
สิ้นแล้วเทียนส่องธรรมนำครรลอง
สิ้นแล้วนักปราชญ์ของแผ่นดินไทย”

ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ เกิดเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ.2459 ที่ตลาดน้อย กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรคนที่ 4 ของนายชา นางเซาะเซ็ง ซึ่งมีพี่น้องทั้งหมด 7 คน บิดาถึงแก่กรรมเมื่อเด็กชายป๋วย อายุเพียง 10 ปี

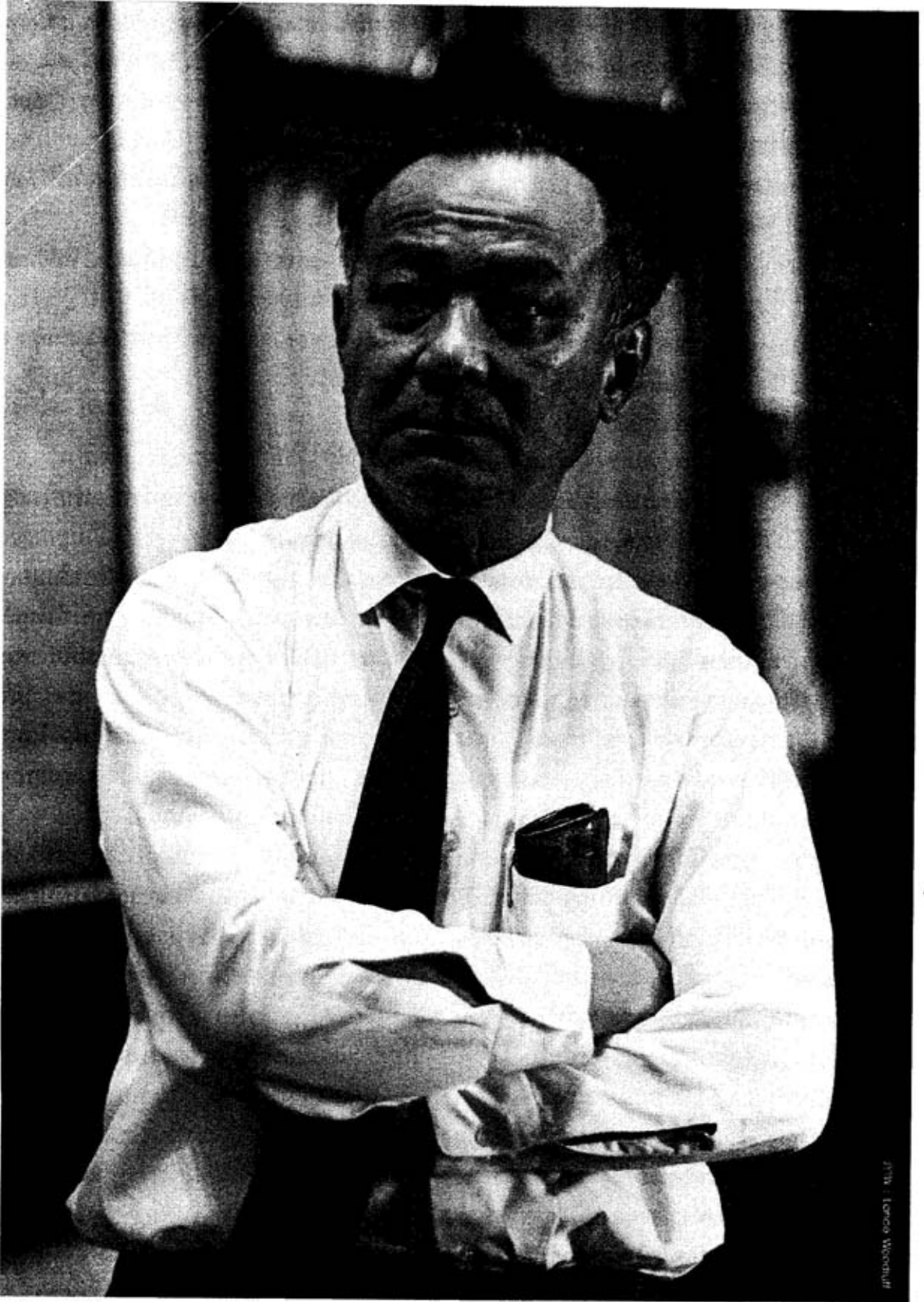
ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2476 สำเร็จมัธยมศึกษาปีที่ 8 จากโรงเรียนอัสสัมชัญ ทำคะแนนดีเยี่ยมในวิชาภาษาฝรั่งเศสและคณิตศาสตร์

พ.ศ. 2480 สำเร็จปริญญาตรีธรรมศาสตรบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง

พ.ศ. 2484 สำเร็จปริญญาตรีทางเศรษฐศาสตร์ B.A. (เกียรตินิยมอันดับ 1) จากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยลอนดอน (London School of Economics, University of London) ประเทศอังกฤษ โดยสอบแข่งขันได้ทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อทางเศรษฐศาสตร์และการคลังที่นั่น

พ.ศ. 2485 ได้รับทุน Leverulme studentship เพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาเอกทันที (เพราะสำเร็จปริญญาตรีระดับเกียรตินิยมอันดับ 1)

ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์
(พ.ศ. 2459 - 2542)

พ.ศ. 2491 สำเร็จการศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต (Ph.D.) จากคณะและมหาวิทยาลัยเดิม โดยเขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “การควบคุมตึก” เริ่มเขียน พ.ศ. 2489 และสอบปากเปล่าเสร็จเรียบร้อยปลายปี พ.ศ. 2491 แต่ด้วยมรสุมทางการเมืองทำให้เลื่อนเวลามา รับปริญญาเอก ปี พ.ศ. 2492

ชีวิตและการงาน

พ.ศ. 2476-2480 เป็นครูโรงเรียนอัสสัมชัญ เมื่ออายุ 17 ปี และสมัครเข้าเรียนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองควบคู่ไปด้วย

พ.ศ. 2480-2481 เป็นล่ามภาษาฝรั่งเศสให้แก่อาจารย์ชาวต่างประเทศมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง

พ.ศ. 2485-2488 รับราชการในกองทัพแห่งสหราชอาณาจักร เพื่อทำงานให้แก่ขบวนการเสรีไทย ได้รับยศทางทหารเป็นพลตรี

พ.ศ. 2492-2499 เข้ารับราชการเป็นเศรษฐกรประจำกระทรวงการคลัง, ผู้อำนวยการคลัง กรมบัญชีกลาง, และผู้เชี่ยวชาญการคลัง กระทรวงการคลัง ตามลำดับ

พ.ศ. 2496 รองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (อีกตำแหน่งหนึ่ง) ดำรงตำแหน่งอยู่ 7 เดือน

พ.ศ. 2499-2502 ที่ปรึกษาเศรษฐกิจการคลัง ประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงลอนดอน

พ.ศ. 2502-2509 ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ

พ.ศ. 2502-2514 ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

พ.ศ. 2505-2510 ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

พ.ศ. 2507-2515 ดำรงตำแหน่งคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2510-2515 ที่ปรึกษากระทรวงการคลัง

พ.ศ. 2513 ศาสตราจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน สหรัฐอเมริกา (Woodrow Wilson School, Princeton University, U.S.A.)

พ.ศ. 2514-2516 ศาสตราจารย์พิเศษ University College (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น Wolfson College) มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ สหราชอาณาจักร (Cambridge University, England)

พ.ศ. 2516-2518 สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พ.ศ. 2517-2518 ประธานคณะที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรี

พ.ศ. 2518-2519 อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หน้าที่การงานอื่น ๆ

1. กรรมการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. กรรมการบริหารคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ

3. กรรมการบริหารธนาคารแห่งประเทศไทย

4. ประธานกรรมการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

5. ประธานกรรมการมูลนิธิโกมล คีมทอง

6. ประธานกรรมการมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์

7. นายกสมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย

8. นายกสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

9. ประธานโครงการบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

10. ผู้อำนวยการโครงการพัฒนาชนบทสมบูรณ์แบบระหว่างมหาวิทยาลัยลุ่มแม่น้ำแม่กลอง

11. ผู้แทนดาวรไทย และรองประธานคณะกรรมการตีโนกระหว่างประเทศ (International Tin Council)

12. ผู้ว่าการกิตติมศักดิ์ International Development Research Centre (IDRC) นครออตตาวา ประเทศแคนาดา

13. กรรมการ Board of Trustee, International Council For Educational Development นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา

14. กรรมการ Board of Trustee, East-West Center, มหาวิทยาลัยฮาวาย สหรัฐอเมริกา

15. กรรมการ Board of Trustee, International Food Policy Research, กรุงวอชิงตัน ดี.ซี สหรัฐอเมริกา

16. กรรมการ Board of Trustee, Asian Institute of Technology กรุงเทพฯ

17. ผู้ว่าการ Asian Institute of Management กรุงมนิลา ประเทศฟิลิปปินส์

เกียรติประวัติทั่วไป

1. ศาสตราจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. สมาชิกกิตติมศักดิ์สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์
3. สมาชิกกิตติมศักดิ์ London School of Economics and Politics, มหาวิทยาลัยลอนดอน
4. รางวัลแมกไซไซสาขาบริการสาธารณะ ประจำปี 2508
5. คุชฌ์บัณฑิตกิตติมศักดิ์ Doctor of Letters มหาวิทยาลัยสิงคโปร์ พ.ศ. 2517

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

1. Member of the British Empire (M.B.E.) 2489
  2. จตุรถาภรณ์ช้างเผือก 2493
  3. ตริตาภรณ์ช้างเผือก 2495
  4. ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย 2496
  5. ทวีติยาภรณ์ช้างเผือก 2497
  6. ประถมาภรณ์มงกุฎไทย 2500
  7. ประถมาภรณ์ช้างเผือก 2502
  8. ทุตติยจุลจอมเกล้า 2504
  9. มหาวิกรมมงกุฎ 2505
  10. มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก 2507
  11. ทุตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ 2508
- ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ แต่งงานกับนางสาวมาร์กาเรต สมิต มีบุตรชาย 3 คน

ปณิธานของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

ปณิธานในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานของศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ นั้นมองเห็นได้ชัดเจนจากข้อเขียน บทความทางวิชาการและปาฐกถาของท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากข้อเขียนต่อไปนี้

“คุณภาพแห่งชีวิต

ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน

เมื่อผมอยู่ในครรภ์ของแม่ ผมต้องการให้แม่ได้รับประทานอาหารที่เป็นคุณประโยชน์ได้รับความเอาใจใส่ และบริการอันดีในเรื่องสวัสดิภาพของแม่และเด็ก

ผมไม่ต้องการมีพี่น้องมากอย่างที่พ่อแม่ของผมมีอยู่และแม่จะต้องไม่มีลูกต๊อด

พ่อกับแม่จะแต่งงานกันถูกกฎหมายหรือธรรมเนียมประเพณีหรือไม่ ไม่สำคัญ แต่สำคัญที่พ่อกับแม่ต้องอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขทำความอบอุ่นให้ผมและพี่น้อง

ในระหว่าง 2 - 3 ขวบแรกของผม ซึ่งร่างกายและสมองผมกำลังเติบโตในระยะเวลาที่สำคัญ ผมต้องการให้แม่ผมได้รับประทานอาหารที่เป็นคุณประโยชน์

ผมต้องการไปโรงเรียน พี่สาวหรือน้องสาวผมก็ต้องการไปโรงเรียนจะได้มีความรู้หากินได้ และจะรู้คุณธรรมแห่งชาติ ถ้าผมมีสติปัญญาเรียนชั้นสูงๆ ขึ้นไป ก็ให้มีโอกาสเรียนได้ ไม่ว่าพ่อแม่ผมจะรวยหรือจนจะอยู่ในเมืองหรือชนบทแค้นแค้น

เมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว ผมต้องการงานอาชีพที่มีความหมาย ทำให้ได้รับความพอใจว่าตนได้ทำงานเป็นประโยชน์แก่สังคม

บ้านเมืองที่ผมอาศัยอยู่ จะต้องมิใช่มีแต่การข่มขู่กดขี่หรือประทุษร้ายกัน

ประเทศของผมควรมีความสัมพันธ์อันชอบธรรมและเป็นประโยชน์กับโลกภายนอก ผมจะได้มีโอกาสเรียนรู้ถึงความคิดและวิชาของมนุษยทั้งโลกและประเทศของผมจะได้มีโอกาสรับเงินทุนจากต่างประเทศมาใช้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

ผมต้องการใช้ชาติของผม ได้ขายผลิตผลแก่ต่างประเทศด้วยราคาอันเป็นธรรม

ในฐานะที่ผมเป็นชาวนาชาวไร่ผมก็อยากมีที่ดินของผมพอสมควรสำหรับทำมาหากิน มีช่องทางได้กู้ยืมเงินมาขายงาน มีโอกาสวิธีทำกินแบบใหม่ๆ มีตลาดดีและขายสินค้าได้ราคายุติธรรม

ในฐานะที่ผมเป็นมนุษย์ ผมก็ต้องการอ่านหนังสือพิมพ์ และหนังสืออื่นๆ ที่ไม่แพงนัก จะฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ก็ได้ โดยไม่ต้องทนรบกวนจากการโฆษณา มากนัก

ผมต้องการสุขภาพอนามัยอันดีและรัฐบาลจะต้องให้บริการป้องกันโรคแก่ผมอย่างฟรี กับบริการการแพทย์ รักษาพยาบาลอย่างถูกอย่างดี เจ็บป่วยเมื่อใดหาหมอหาพยาบาลได้สะดวก

ผมจำเป็นต้องมีเวลาว่าง สำหรับเพลิดเพลินกับครอบครัว มีสวนสาธารณะที่เขียวชอุ่ม สามารถมีบทบาทและชมศิลปะ วรรณคดี นาฏศิลป์ ดนตรี วัฒนธรรมต่างๆ เทียวงานวัด งานลอยกระทง งานนักขัตฤกษ์ งานกุศลอะไรก็ได้พอสมควร

ผมต้องการอากาศบริสุทธิ์สำหรับหายใจ น้ำบริสุทธิ์สำหรับดื่ม

เรื่องอะไรที่ผมทำเองไม่ได้หรือได้แต่ไม่ดี ผมก็จะขอร่วมมือกับเพื่อนฝูงในรูปของสหกรณ์หรือสโมสรหรือสหภาพ จะได้ช่วยซึ่งกันและกัน

เรื่องที่ผมเรียกร้องข้างต้นนี้ ผมไม่เรียกร้องเปล่า ผมยินดีเสียภาษีอากรให้ส่วนรวมตามอัธยาศัย

ผมต้องการโอกาสที่มีส่วนในสังคมรอบตัว ผมต้องการมีส่วนในการวินิจฉัยโชคชะตาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เมื่อย่างผมก็ต้องการโอกาสต่างๆ เช่นเดียวกับผม และเราสองคนควรจะได้รับความรู้และวิธีการวางแผนครอบครัว

เมื่อแก่ ผมและเมียก็ควรได้ประโยชน์ตอบแทนจากการประกันสังคม ซึ่งผมได้จ่ายบำรุงตลอดมา

เมื่อจะตาย ก็ขออย่าให้ตายอย่างโง่ๆ อย่างบ้าๆ คือตายในสงครามที่คนอื่นก่อให้เกิดขึ้น ตายใน

สงครามกลางเมือง ตายเพราะอุบัติเหตุรถยนต์ ตายเพราะน้ำหรืออากาศเป็นพิษ หรือตายเพราะการเมืองเป็นพิษ

เมื่อตายแล้ว ยังมีทรัพย์สินเหลืออยู่เก็บไว้ให้เมียผมพอใช้ในชีวิตรของเธอ ถ้าลูกยังเล็กอยู่ก็เก็บไว้เลี้ยงให้โต แต่ลูกที่โตแล้วไม่ให้ นอกนั้นรัฐบาลควรเก็บไปหมด จะได้ใช้เป็นประโยชน์ในการบำรุงชีวิตของคนอื่นๆ บ้าง

ตายแล้ว เผาผมเกิด อย่าฝัง คนอื่นจะได้มีที่ดินอาศัยและทำกิน และอย่าทำพิธีรดองในงานศพให้วุ่นวายไป

นี่แหละคือ ความหมายแห่งชีวิต นี่แหละคือ การพัฒนาที่จะควรให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ของทุกคน สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณท่านทั้งหลายที่อุตสาหะอ่านมาจนจบ ขอความสุขสวัสดิ์และสันติสุขจงเป็นของท่านทั้งหลาย และพระท่านกล่าวไว้ดังนี้ เกี่ยวกับความสวัสดิ์

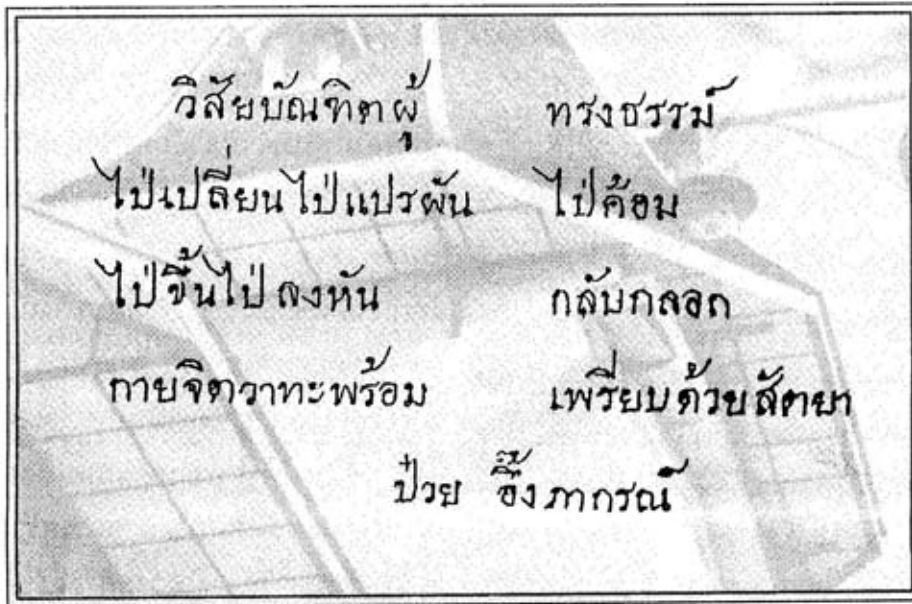
“เราดเถาคดไม่เห็นความสวัสดิ์อื่นใดของสัตว์ทั้งหลายนอกจากปัญญา เครื่องตรัสรู้ความเพียรความสำเร็จอินทรีย์ และความเสียสละ”

ปว ย อังการณ

18 ตุลาคม 2516”

ครั้งหนึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม พูดถึงชื่อของศาสตราจารย์ ดร.ปว ย ว่า “อาจารย์ปว ยเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่แล้วไม่ยอมเปลี่ยนชื่อเป็นชื่อเจ๊กชื่อจีนอยู่อย่างนั้น” ศาสตราจารย์ ดร. ปว ย ได้ตอบโต้ไปอย่างตรงไปตรงมาว่า “พ่อผมตั้งชื่อมา ถ้าจะให้เปลี่ยนต้องให้พ่อเปลี่ยน แต่เสียใจที่พ่อตายเสียแล้วเลยเปลี่ยนไม่ได้ อีกประการหนึ่งถ้าท่านนายกรัฐมนตรีรู้จักภูมิศาสตร์ของไทยดีจะทราบว่ ที่จังหวัดลำปางมีตำบลหนึ่งชื่อว่า ปางอาจารย์ปว ย ฉะนั้นอาจารย์ปว ยจึงเป็นคำไทยด้วย”

ข้อเขียนที่แสดงถึงความมุ่งมั่นและปณิธานของท่านมีมาก ท่านแต่งโคลงไว้บทหนึ่งโดยเขียนด้วยลายมือตัวบรรจงจะมองเห็นได้ชัดเจนว่าท่านจะวางตนในการดำเนินชีวิตอย่างไร

ศาสตราจารย์ ดร.ป่วย อึ้งภากรณ์กับการศึกษา
ศาสตราจารย์ ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์ เป็นผู้มี
คุณูปการต่อการศึกษาของไทยเป็นอย่างยิ่งท่านหนึ่ง
นอกจากเคยเป็นครูโรงเรียนอัสสัมชัญตอนทีสำเร็จชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลายใหม่ๆ และเป็นอาจารย์คณะ
เศรษฐศาสตร์จนกระทั่งดำรงตำแหน่งอธิการบดี
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้ว ท่านได้เขียนบทความ
ทางวิชาการและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษา
ไว้เป็นจำนวนมาก ท่านมีความเห็นว่า “การศึกษาเป็น
กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อให้ชีวิตและสังคม
มีสถานภาพดีกว่าเดิม การจัดการศึกษาของรัฐบาลจึง
ควรเป็นไปเพื่อชีวิตและสังคม”

ศาสตราจารย์ ดร.ป่วย อึ้งภากรณ์ เป็นบุคคล
หนึ่งที่มีบทบาทในการริเริ่มการวางแผนการศึกษาและ
การจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่สังคมไทย
มากยิ่งขึ้นดังจะเห็นได้จากการมีบทบาทในการร่วม
ร่างโครงการพัฒนาอาชีวศึกษาและโครงการโรงเรียน
มัธยมศึกษาแบบประสมและการมีส่วนร่วมในงานของ
คณะกรรมการวางแผนการปฏิรูปการศึกษา

นอกจากนั้นท่านยังเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาท
ในการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการของสาขา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์โดยทั่วไป และสาขา

วิชาเศรษฐศาสตร์โดยเฉพาะ ดังจะเห็นได้จากการ
ริเริ่มโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
(ซึ่งปัจจุบันจดทะเบียนเป็นมูลนิธิ) การปฏิรูปการ
จัดการศึกษาของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ การส่งเสริมให้มีการปรับปรุงการบริหาร
การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย (โดยเฉพาะในด้าน
เสรีภาพทางวิชาการ ความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัย
ระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัย ฯลฯ) การส่งเสริม
ให้มีการแก้ไขและปรับปรุงหลักสูตรของ
มหาวิทยาลัย เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาและสถาบัน
อุดมศึกษาสามารถรับใช้สังคมได้มากขึ้น (ดังจะเห็น
ได้จากการริเริ่มโครงการบัณฑิตอาสาสมัคร) เป็นต้น
นอกจากนี้ศาสตราจารย์ ดร.ป่วย อึ้งภากรณ์ ยังได้
ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูที่ดี ไม่เพียงแต่จะเคยสอนวิชา
ลักษณะต่างๆ ในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั้งภายใน
และภายนอกประเทศเท่านั้น หากทว่ายังได้แสดง
ปาฐกถาพิเศษในต่างกรรมต่างวาระและเขียนตำรา
ทางวิชาการสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาอีกด้วย

รองศาสตราจารย์รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์ อาจารย์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กล่าวไว้เมื่อวันที่ 7
สิงหาคม พ.ศ. 2542 ในการรับอัฐิของศาสตราจารย์
ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์ ว่า

“วงการศึกษามือไทยต้องสูญเสียนักการศึกษา ผู้ยิ่งใหญ่ ผู้เห็นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และพยายามผลักดันให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านการศึกษาและสุขภาพอนามัย อาจารย์ป่วยไม่เพียงแต่กำหนดนโยบายการพัฒนาบุคลากรในทุกแห่งหนที่เป็นผู้บังคับบัญชา ไม่ว่าจะเป็นครุฑาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานประมาณ สำนักงานเศรษฐกิจการคลังและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เท่านั้น หากยังมีบทบาทสำคัญในการผลักดันแผนพัฒนาการศึกษาในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) อีกด้วย สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์ อาจารย์ป่วยมีบทบาทสำคัญในการยกฐานะ “*อาจารย์มหาวิทยาลัย*” ให้เป็นอาชีพ ด้วยการผลักดันให้มหาวิทยาลัยมีนโยบายการสร้างอาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยในเมืองไทยก่อเกิดด้วยการครอบงำของสำนักวิชาการขุนนาง การเรียนการสอนในเบื้องต้นดำเนินการโดยขุนนางนักวิชาการประจำกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ในสภาพการณ์เช่นนี้ อาจารย์มหาวิทยาลัยในฐานะอาชีพยากที่จะเติบโตได้ มีผู้คนไม่มากนักที่ได้รับทราบความเหนื่อยใจของอาจารย์ป่วยในการผลักดันนโยบายการสร้างอาจารย์ประจำ แม้ภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เอง”

ถ้าเราไม่สามารถเจียดเงินมาเพื่อการศึกษา ก็ไม่น่าจะสามารถเจียดเงินไปสำหรับเรื่องอื่น เพราะปัญหาอื่นๆ เช่น ภัยคอมมิวนิสต์ ัฒนพาล อาชญากรรม ้วยรุ่น การปกครองประชาธิปไตยหรือแม้แต่การเศรษฐกิจและการผลิตต่ำ ปัญหาเหล่านี้จะป้องกันแก้ไขไม่ได้ถ้าเราไม่ยอมลงทุนในสิ่งที่ประเสริฐที่สุด คือ คน

ป่วย อังภากรณ์

ศาสตราจารย์ ดร.ป่วย อังภากรณ์ ได้ปาฐกถาในหัวข้อ “*ข้อคิดเรื่องอุดมศึกษา*” ณ สถานสอนภาษา A.U.A. เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2514 ท่านให้ข้อคิดไว้หลายประการ แม้ว่าเวลาจะเนิ่นนานมาแล้ว แต่ข้อคิดบางอย่างยังทันเหตุการณ์ ดังตัวอย่างตอนหนึ่งของปาฐกถากล่าวว่า “...มหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่สอนได้ดีย่อมอาศัยปัจจัยหลายประการ คือ อาจารย์ พันความรู้ของนักเรียน หลักสูตร วิธีสอน อุปกรณ์การสอน และระบบบริหาร... อาจารย์มหาวิทยาลัยที่จะสอนวิชาชั้นอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีคุณวุฒิสูงจึงจะสามารถถ่ายทอดศิลปวิชาให้แก่ศิษย์

ของคนได้ดี... อาจารย์จะมีเพียงความรู้ความชำนาญนั้นไม่พอ จำเป็นจะต้องมีสติปัญญาหลักแหลมและกว้างขวาง มีความคิดริเริ่มและใช้เหตุผล... เป็นผู้รักวิชาการ รักสอน และรักศิษย์... อาจารย์มหาวิทยาลัยจะต้องมีความสัมพันธ์กันทางวิชาการเป็นประจำ... การบริหารมหาวิทยาลัยจะใช้ระบบราชการธรรมดาหาได้ไม่ ระบบที่เหมาะสมแก่การบริหารมหาวิทยาลัยนั้นคือระบบที่ให้อิสระภาพแก่อาจารย์และผู้บริหารมหาวิทยาลัย อำนวยให้มีความคล่องตัวในการเลือกอาจารย์ในการแต่งตั้งและกำหนดเงินเดือนอาจารย์ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและอื่นๆ ทั้งนี้ภายใต้กำกับของรัฐบาล...”

บั้นปลายของชีวิต

หลังเหตุการณ์รุนแรงในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ต้องเดินทางไปพำนักอยู่ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ พักอยู่กับภรรยาและลูก มีโอกาสกลับมาเมืองไทยเพียงไม่กี่ครั้งเมื่ออายุมากขึ้นโรคภัยไข้เจ็บก็เพิ่มขึ้น พ.ศ. 2537 เส้นเลือดในสมองแตกเป็นเหตุให้ท่านไม่สามารถพูดอ่าน และเขียนหนังสือได้อีกเลย จนกระทั่งเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2542 เส้นโลหิตในช่องท้องแตก

เลือดคั่งในช่องท้องถึงแก่กรรม ณ กรุงลอนดอนประเทศอังกฤษ เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม รวมอายุได้ 83 ปี ครอบครัวและญาติมิตรของท่านได้จัดการฌาปนกิจในกรุงลอนดอน และนำอัฐิกลับประเทศไทยเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ.2542 ตั้งอัฐิไว้ในห้องปรีดี พนมยงค์ ดิโกม ระหว่างวันที่ 7-16 สิงหาคม เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้คารวะอัฐิเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนที่จะนำอังคารไปลอยตามประเพณี

วรวิทย์ วตินสรากร

บรรณานุกรม

- กรรมการห้องสมุดเศรษฐศาสตร์ปีการศึกษา 2526, คณะ. คิดถึงอาจารย์ป๋วย. กรุงเทพฯ : ม.ป.ป.ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย. พิรุณรินหลังน้ำตาอาลัย อาจารย์ป๋วยผู้อยู่ในหัวใจโคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- ป๋วย อึ๊งภากรณ์. ความรุนแรงและรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519. ฝ่ายประชาสัมพันธ์โครงการกำแพงประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.
- มดิชน, จำกัด, บริษัท. มดิชนสุดสัปดาห์. ฉบับที่ 991 ปีที่ 19, ประจำวันอังคารที่ 17 สิงหาคม 2542.
- วรวิทย์ วตินสรากร. การศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สารมวลชน, 2519.
- วันชัย ดันตวิทยาพิทักษ์. สารคดี ฉบับพิเศษ, ป๋วย อึ๊งภากรณ์ 2452-2542. บริษัทวิริยะธุรกิจ จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบสานปณิธานป๋วย อึ๊งภากรณ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542.